

Nr 241.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående konservering av Trönö ödekyrka; given Stockholms slott den 4 april 1913.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 8,000 kronor att användas till konservering av Trönö församlings ödekyrka och därtill hörande klockstapel, under villkor att församlingen till staten överlåter dels med äganderätt nämnda ödekyrka och klockstapel ävensom kyrkogårdsmuren, dels ock med den rätt, församlingen därtill må äga, det område, som omslutes av kyrkogårdsmurens yttersida.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott, och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fridtjuv Berg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 april 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM,
 PETRÉN,
 STENSTRÖM,
 LARSSON,
 SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Berg anförde härefter:

*Restaurering
av Trönö
ödekyrka
m. m.*

Vid anmälan av anslagsbehoven under riksstatens åttonde huvudtitel omnämnde jag, på sätt statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 14 januari 1913 punkten 52 utvisar, att fråga blivit väckt om beredande av anslag till konservering av Trönö ödekyrka. Då utredningen i ärendet ännu icke fullbordats, hemställde jag, att Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att, i avbidan på proposition i ämnet, beräkna ett anslag på extra stat för år 1914 av 8,000 kronor.

Sedan berörda utredning nu slutförts, ber jag att få redogöra för handlingarna i ärendet.

I en till överintendentensämbetet ställd skrift anhöll år 1911 Trönö församling genom utsedda kommitterade, att ämbetet ville medverka till att församlingens ödekyrka och därtill hörande klockstapel måtte så fort sig göra låte bliva försedda med nya tak och i övrigt reparerade samt att kostnaden för restaureringen måtte bestridas av allmänna medel.

Till stöd för ansökningen anfördes, att församlingen vore hårt betungad av skuld å sin nya kyrkobyggnad och därför icke kunde lämna något bidrag till underhåll av ödekyrkan, som vore ett vackert minnesmärke från gångna tider och nu hotade att förfalla.

Med skrivelse den 5 mars 1912 har överintendentensämbetet till Kungl. Maj:t överlämnat berörda ansökning och därvid anført:

Överintendentensämbetet, som livligt delade uppfattningen om den synnerliga önskvärdheten därav, att erforderliga konserveringsåtgärder bleve, ju förr desto hellre, vidtagna beträffande Trönö särdeles vackra ödekyrka, hade anmodat tjänstgörande arkitekten hos ämbetet Fredrik Falkenberg, som, enligt vad ämbetet hade sig bekant, ägde kändedom om byggnaden i fråga, att till ämbetet inkomma med förslag till de åtgärder, som syntes behöfliga eller önskvärda för det intressanta byggnadsminnets bevarande. Till efterkommande av denna anmodan hade Falkenberg till ämbetet ingivit förslag till åtgärder i angivna syftet, upptagande jämväl den approximativa kostnaden härför, beräknad till 8,000 kronor.

Ämbetet, som till alla delar gillade det förslag, som sålunda avgivits av Falkenberg, förklarade sig på det kraftigaste tillstyrka, att då församlingen icke syntes ens till någon del förmå bestrida kostnaden härför, ett belopp av högst 8,000 kronor måtte anvisas av allmänna medel för verkställande av de i det åberopade, på ämbetets föranstaltande utarbetade förslaget intagna konserveringsarbeten vidkommande Trönö församlings ödekyrka med tillhörande klockstapel.

Uti infordrat, den 2 april 1912 dagtecknat utlåtande har vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien förklarat, att akademien, som ej haft något att erinra mot de föreslagna åtgärderna, livligt ville tillstyrka bifall till församlingens ansökning. Akademien hemställde dock om föreskrift för församlingen att underrätta riksantikvarien om tiden för arbetets början, på det att tillfälle måtte beredas honom att följa arbetets gång och, därest omständigheterna så krävde, meddela nödiga föreskrifter för detsamma.

På grund av remiss har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gävleborgs län i ärendet låtit höra församlingen ävensom inhämtat yttranden från kronobetjäningen i orten samt den 27 juli 1912 avgivit eget utlåtande.

Församlingen har förklarat sig vara så betungad av kommunala utgifter, vilka komme att än ytterligare stegras under de kommande åren, att den ej förmådde lämna annat bidrag till restaureringen än ett belopp av omkring 330 kronor, som skänkts till ödekyrkans bevarande.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har anfört:

Något bidrag till de ifrågasatta åtgärderna för konservering av Trönö gamla ödekyrka syntes icke kunna påräknas från Trönö församling, vilken väl närmast torde vara intresserad av kyrkans bevarande. De för närvarande enda disponibla medlen för företaget vore de nyssnämnda 330 kronor, vilket belopp enligt uppgift blivit för ändamålet skänkt av »1911 års Hälsingestämman» och utgjorde behållningen av en därunder hål- len konsert. Då emellertid Trönö gamla ödekyrka med tillhörande klockstapel vore ett synnerligen intressant och vackert minnesmärke från gångna tider samt därför värd att bevaras åt eftervärlden, finge Kungl. Maj:ts befallningshavande i likhet med överintendentsämbetet på det kraftigaste tillstyrka, att kostnaderna för Trönö gamla ödekyrkas bevarande måtte, i enlighet med därför uppgjort förslag, få bestridas av allmänna medel.

I härefter avgivet utlåtande den 10 augusti 1912 har statskontoret yttrat sig sålunda:

Därest Kungl. Maj:t skulle finna ifrågavarande ansökning förtjänt av beaktande, hemstälde statskontoret, att då tillgång till för ändamålet erforderliga medel icke lämpligen kunde på annat sätt beredas, Kungl. Maj:t ville i proposition föreslå Riksdagen att bevilja det belopp, Kungl. Maj:t ansåge böra såsom bidrag av statsmedel för arbetet skäligen utgå. För den händelse ett statsbidrag till ungefärligen det av överintendents- ämbetet föreslagna beloppet, 8,000 kronor, skulle beviljas, syntes emellertid till tryggande av byggnadernas framtida underhåll och förhindrande av deras avyttrande böra såsom villkor för statsbidragets utgående uppställas, att församlingen till statsverket överläte äganderätten till kyrkan.

Efter i ärendet erhållen remiss har kammarkollegium inhämtat den 18 december 1912 avgivet utlåtande av domkapitlet i Uppsala, som därvid instämt i det av Kungl. Maj:ts befallningshavande i ämnet avgivna ytt- randet.

På framställning av kammarkollegium har därefter Kungl. Maj:ts befallningshavande till kollegium överlämnat av församlingen avgivna för- nyade yttranden, däri församlingen dels förklarar sig villig att för stats- bidrags erhållande till den ifrågasatta renoveringen till statsverket med äganderätt överlåta ödekyrkan jämte klockstapeln och den kyrkogården omgivande stenmuren samt — eventuellt efter äganderättens förvärvande, därest denna skulle finnas tillhöra annan än kronan — det område, varpå nämnda byggnader ävensom kyrkogårdsmuren vore belägna, dels ock uttalat som önskemål, att kyrkan måtte för framtiden bibehållas vid sitt ändamål samt att församlingen måtte berättigas att såsom hittills en och annan gång hålla gudstjänst i ödekyrkan.

I förnyat utlåtande den 28 februari 1913 har Kungl. Maj:ts befall- ningshavande biträtt församlingens i ämnet uttalade önskemål och i sam- manhang därmed gjorda framställning.

Vidare har Kungl. Maj:ts befallningshavande till kollegium inkommit

med yttrande från förste lantmätaren i länet jämte en av kommissionslantmätaren Birger Andersson år 1900 vid rågångsutstakning upprättad karta över »jordområdet till gamla kyrkan i Trönö».

Vederbörande tjänsteman hos kammarkollegium har efter föregången undersökning avgivit en promemoria rörande det jordområde, varå ödekyrkan är belägen, av följande innehåll:

År 1704 upprättades geometrisk avritning över »Tröne Sockns Prästebord», som varit stomhemman för kyrkoherden i Norrala pastorat, tills det vid lönereglerngens fastställande den 12 maj 1865 uppläts till boställe åt komministern i Trönö församling. Såväl av denna avritning som av en år 1766 i och för skattläggning upprättad karta — någon senare karta över boställets ägor omkring kyrkan finnes icke i lantmäteristyrelsens arkiv — framginge, att kyrkan med tillhörande kyrkogård samt ett sydost därom beläget område — å sistnämnda karta betecknat såsom kyrkovall — helt och hållet omslöttes av prästbordets inägor. I beskrivningarna redovisades emellertid varken kyrkogården eller kyrkvallen, varvid dock vore att märka, att icke annan jord redovisats än den, som kunnat hänföras till åker eller äng.

Prästbordet i fråga upptoges väl i 1685 års så kallade reduktionsjordebok efter sockensumman men utan angivande av dess natur. Därefter omnämndes det först i 1769 års jordebok, däri antecknats, att detsamma den 21 juni 1766 skattlagts till 10 öresland eller $\frac{5}{8}$ mantal. Sedan samma skattläggning den 24 februari 1801 av kammarkollegium tills vidare faststälts, hade bostället i jordeböckerna upptagits såsom krono. I gällande jordebok återfunnes det bland kronoegendomar under allmän disposition med benämningen Trönö prästbord nr 1.

Det hade icke kunnat utrönas, att kyrkogården och kyrkvallen genom expropriation eller avsöndring skilts från bostället. Ej heller hade någon upplysning vunnits därom, att bostället ursprungligen tillkommit på sådant sätt, att församlingen kunde anses vara ägare till berörda områden. Vid sådant förhållande torde desamma böra anses såsom tillhörigheter till bostället. Emellertid syntes det lämpligt, att såsom villkor för beviljande av det anslag, varom fråga vore, föreskrefves, att församlingen skulle med den rätt, församlingen därtill kunde äga, till statsverket avstå det område, som omslöttes av kyrkogårdsmurens yttersida.

I skrivelse den 20 mars 1913 har kammarkollegium såsom eget utlåtande allenast åberopat innehållet i nämnda promemoria.

Då såväl överintendentsämbetet som vitterhetsakademien livligt tillstyrkt vidtagandet av åtgärder för konservering av ifrågavarande intressanta byggnadsminne och jag icke har något att erinra mot de i ärendet framlagda kostnadsberäkningarna, hemställer jag, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

Departementschefen.

att på extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 8,000 kronor att användas till konservering av Trönö församlings ödekyrka och därtill hörande klockstapel under villkor att församlingen till staten överläter dels med

äganderätt nämnda ödekyrka och klockstapel ävensom kyrkogårdsmuren, dels ock med den rätt, församlingen därtill må äga, det område, som omslutes av kyrkogårdsmurens yttersida.

Vid bifall härtill lärer hinder icke möta för Kungl. Maj:t att redan under år 1913 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna ett mot anslaget svarande belopp.

Till denna departementschefens av statsrådet övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtast till Riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Holmström.